

VÄNTELAGÄ I TURBULENTA TIDER

*Internationella direktinvesteringar i
den globala och svenska ekonomin*

FÖRORD

Ett blodigt ställningskrig i Ukraina. En misslyckad militär revolt mot Kreml. En massaker på civila i Israel. Attacker mot containertrafiken i Röda havet. Kinas upptrappade maktanspråk gentemot Taiwan. USA:s expresident Donald Trumps comeback på den politiska scenen. Skogsbränder och översvämningar i klimatkrisens spår. Det är inte svårt att förstå investerares tvekan inför framtiden ett år som 2023. Efter pandemiårens djupdykning och efterföljande snabba återhämtning har världsekonomin stabiliserats, men den befinner sig i okänd terräng.

Titeln på Business Swedens rapport *Vänteläge i turbulenta tider* speglar de internationellt verksamma företagens dilemma när konjunkturvändningen dröjer, inflationen inte faller så snabbt som önskas och konsekvenserna av centralbankernas fortsatt strama penningpolitik, efter ett decennium av nollränta, är svåra att överblicka.

Att satsa eller inte satsa på utlandsmarknaden? Dagens enorma informationsflöde kan ge en känsla av kunskap om företeelser som vi kanske vet väldigt lite om. Eller omvänt: Det konstanta brusdet av spretig information kan skymma sikten för långsiktiga utvecklingslinjer och händelser av relevans för företagens verksamhet och marknadsutsikter.

Enligt FN-organet UNCTAD:s statistik över utländska direktinvesteringar, som till delar återges i den här rapporten, stagnerade de globala direktinvesteringarna med en mindre tillbakagång på 2 procent under 2023, till 1 332 miljarder dollar. Det är den lägsta nivån på två decennier, endast underskriden av bottennoteringarna under den globala finanskrisen 2009 och coronapandemin 2020. Som har varit fallet de senaste åren gick även 2023 merparten av investeringarna, knappt 50 procent, till marknader i Asien och Oceanien.

Sverige gick emot strömmen i Europa med en ny hög notering för utländska direktinvesteringar på 322 miljarder kronor förra året, vilket ger den svenska marknaden en fjärdeplats i EU och en trettonde placering globalt. Då denna statistik utgörs av rent finansiella transaktioner mellan moderbolag och dotterbolag, med begränsad relevans för en investeringsfrämjande organisation som Business Sweden, innehåller rapporten även en sammanställning av mer affärsnära data, med underlag från Financial Times databas FDi Markets. Den visar att en knapp tredjedel av FDI-projekten i Sverige under 2023 var inom affärstjänster, liksom att en betydande andel riktades mot miljöteknologi.

Rapporten avslutas med Business Swedens framtidspaning om faktorer som kommer att påverka de internationella direktinvesteringarna globalt och i Sverige de närmaste tre åren. Bland dessa märks bland annat klimatomställningen, industripolitiken och utmaningen att möta de kinesiska företagens expansion i utvecklingsekonomierna, det som idag kallas Global South.

Lena Sellgren
Chefekonom

SAMMANFATTNING

- Investeringskonjunkturen under 2023 påverkades negativt av den fortsatta avmattningen av världsekonomin och osäkra ekonomiska utsikter, samt geopolitiska spänningar som ökat avsevärt med Rysslands anfallskrig i Ukraina, krisen i Mellanöstern samt Kinas upptrappade maktanspråk i Sydostasien och särskilt gentemot Taiwan.
- De internationellt verksamma företagens kapitalsatsningar på utlandsmarknaden (utländska direktinvesteringar eller *foreign direct investment*, (FDI) föll globalt med 2 procent jämfört med 2022, till 1 332 miljarder dollar.
- Europa såg under 2023 ännu ett svagt år för FDI, som landade på låga 27 miljarder dollar. I Nordamerika minskade FDI med 4 procent jämfört med året innan, till 397 miljarder dollar. Asien noterade en nedgång på 15 procent, till 629 miljarder dollar. FDI föll tillbaka även i de mindre investeringsregionerna Afrika, Mellanöstern och Sydamerika.
- De utländska direktinvesteringarna i Sverige uppgick till 322 miljarder kr 2023, vilket är en minskning med 34 procent från rekordåret 2022 men ändå en av de högsta noteringarna någonsin.
- De ackumulerade utländska direktinvesteringarna i Sverige uppgår till 4 174 miljarder kr, vilket ställt i relation till BNP – cirka 70 procent – är högt i ett internationellt perspektiv. De utländska tillgångarna är fördelade på 72 procent i tjänstesektorn och 28 procent i tillverkningsindustrin.

Internationella direktinvesteringar är finansiella transaktioner som företag genomför för att starta och förvärva affärsverksamheter eller bedriva och expandera verksamhet i redan etablerade dotterbolag i andra länder än där moderbolaget har sin hemvist. Direktinvesteringar kännetecknas av långsiktighet och ägarkontroll.

Uppgifter om utländska direktinvesteringar i Sverige (*foreign direct investment*, FDI) och svenska företags direktinvesteringar i utlandet (*outward direct investment*, ODI) samlas in av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Riksbanken, som del av underlaget till betalningsbalansen.

I SCB:s redovisning för kvartal respektive helår fördelas direktinvesteringarna på de tre investeringsposterna eget kapital, koncernlån och återinvesterade vinstmedel. Beloppen ger en indikation om de utländska företagens aktiviteter i Sverige respektive de svenska företagens aktiviteter i utlandet men kan inte direkt kopplas till företagens förvärv av affärsverksamheter eller investeringar i byggnader, anläggningar, maskiner eller utrustning.

Siffrorna för ett aktuellt år ändras också ofta genom senare revideringar. I syfte att förenkla framställningen benämns direktinvesteringar i den här rapporten omväxlingsvis som investeringar. Alla belopp och beräkningsunderlag är i löpande priser.

INTERNATIONELLA DIREKTINVESTERINGAR

SÄMRE LÄGE FÖR FÖRETAGENS UTLANDSEXPANSION

Efter coronapandemins ekonomiska djupdykning och påföljande starka återhämtning föll tillväxttakten i världsekonomin, som fortsatte att mattas av under 2023. Osäkra ekonomiska utsikter i kombination med ökade geopolitiska spänningar, främst till följd av Rysslands anfallskrig i Ukraina, krisen i Mellanöstern samt Kinas upptrappade maktanspråk i Sydostasien och särskilt mot Taiwan, påverkade de internationella direktinvesteringarna negativt. Globalt föll investeringarna med 2 procent 2023 jämfört med året innan, till 1 332 miljarder dollar.

De utländska direktinvesteringarna i Europa vände uppåt under 2023, men stannade på svaga 27 miljarder dollar. Året innan noterade Europa ett negativt belopp på 92 miljarder dollar, vilket innebär att ett större belopp utländska direktinvesteringar avvecklades och lämnade Europa än det belopp som nyinvesterades på kontinenten. Enligt FN-organet UNCTAD, som sammanställer den internationella statistiken i sin årliga publikation *World Investment Report*, kan de svaga siffrorna för Europa 2022 och 2023 härledas till stora belopp volatilt investeringskapital som slussas ut genom Luxemburg och Nederländerna, vilka

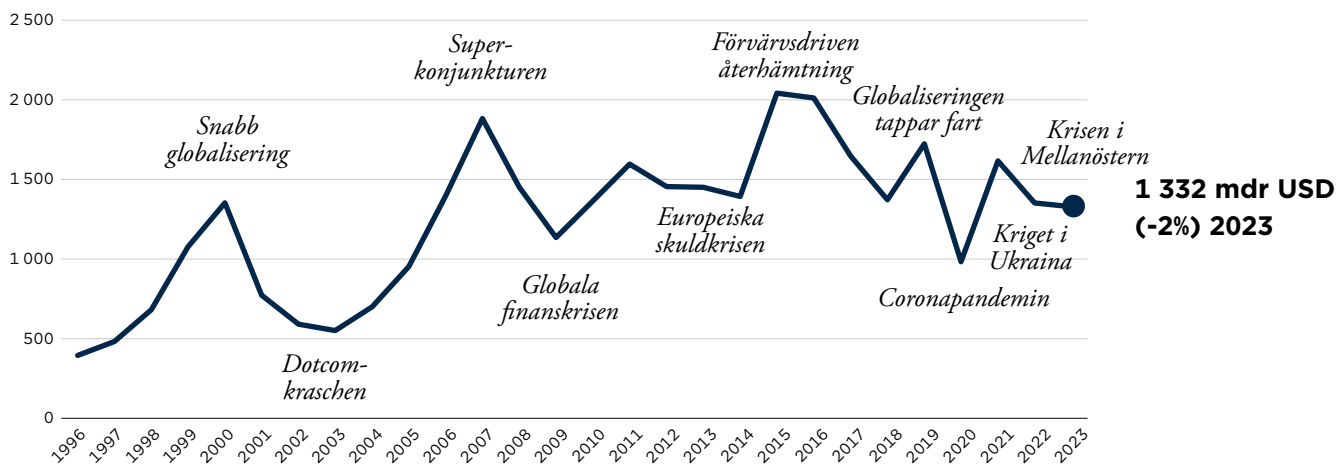
båda är så kallade *conduit economies*. Kontinentens svaga resultat skulle alltså delvis vara illusoriskt och bottna i finansiella omplaceringar utan större effekter på företagens närvaro och europeiska verksamhet. Men bilden kvarstår ändå av ett minskat intresse för Europa, med dämpade utländska investeringar i vanligtvis stora mottagarländer som Tyskland och Storbritannien.

I Nordamerika, som i Business Swedens regionindelning omfattar USA, Kanada och Mexiko, föll de utländska investeringarna tillbaka till 397 miljarder dollar, vilket är en nedgång med 4 procent jämfört med året innan. Knappt 80 procent av investeringarna gick till USA.

I Asien minskade de utländska investeringarna med 15 procent till 629 miljarder dollar. Investeringarna i Kina uppgick till 163 miljarder dollar, vilket är en nedgång med 14 procent och innebär att dess långvariga position som världens andra största investeringsmarknad efter USA för första gången hotades av ett annat asiatiskt land: Singapore. De utländska investerarnas nyvaknade intresse för Indien sviktade under 2023, i en närapå halvering av investeringarna till 28 miljarder dollar. Sammantaget tog Asien emot hälften av fjolårets utländska direktinvesteringar.

AVMATTAD GLOBAL KONJUNKTUR HÅLLER TILLBAKA INVESTERINGARNA

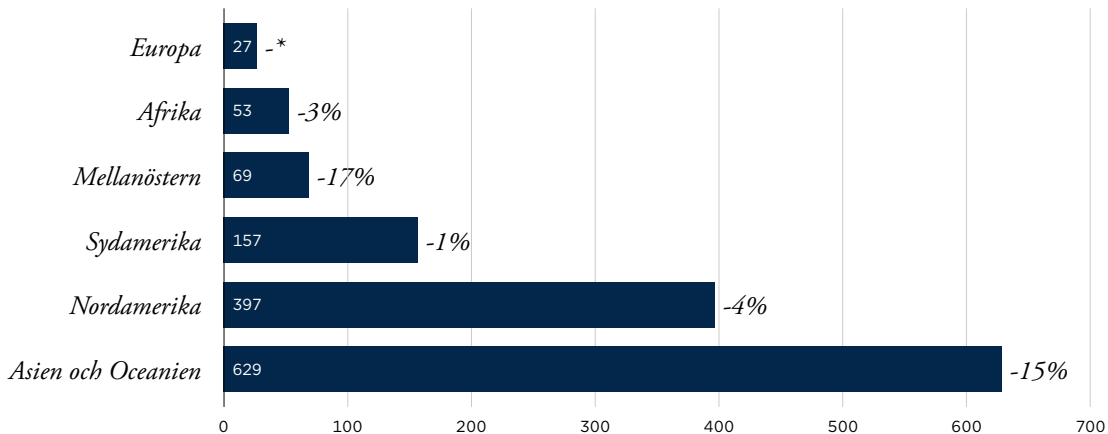
Utländska direktinvesteringar (FDI), samtliga marknader, årliga inflöden i miljarder USD, 1996–2023

Källa: UNCTAD (2024)

ASIEN FORTSATT I TOPP

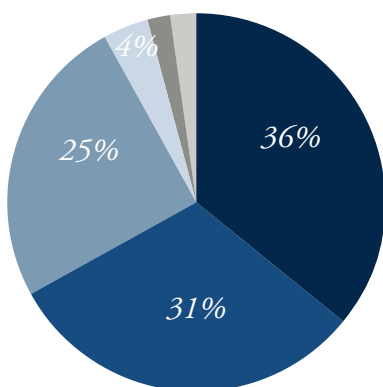
Utländska direktinvesteringar per region, inflöden i miljarder USD, 2023

* Europa noterade ett negativt inflöde på 92 miljarder USD 2022. För övriga regioner visas förändringen i procent mellan 2022 och 2023. Källa: UNCTAD (2024)

TRE STORA INVESTERINGSREGIONER

Utländska direktinvesteringstillgångar, fördelning per region i procent, 2023

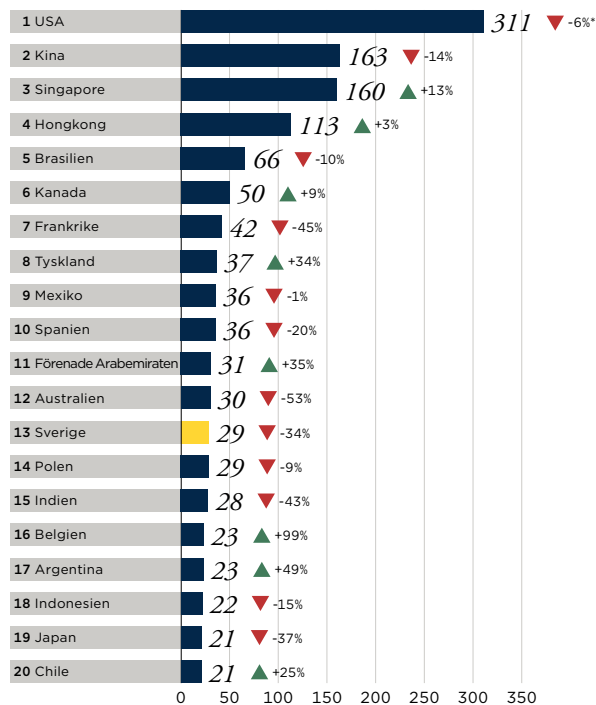

- Europa 36%
- Nordamerika 31%
- Asien och Oceanien 25%
- Sydamerika 4%
- Mellanöstern 2%
- Afrika 2%

NOT: Globalt uppgick de utländska direktinvesteringstillgångarna till 49 131 miljarder USD 2023. Källa: UNCTAD (2024)

KINAS POSITION HOTAS AV SINGAPORE

Topp 20 mottagarmarknader av FDI, inflöden i miljarder USD, 2023

* Förändringen i procent mellan 2022 och 2023. Källa: UNCTAD (2024)

Även utvecklingen i de mindre investeringsregionerna var negativ under 2023. I det krisdrabbade Mellanöstern minskade de utländska direktinvesteringarna med 17 procent till 69 miljarder dollar. I Afrika minskade investeringarna med 3 procent till 53 miljarder dollar. I Sydamerika var minskningen en enda procent till 157 miljarder dollar.

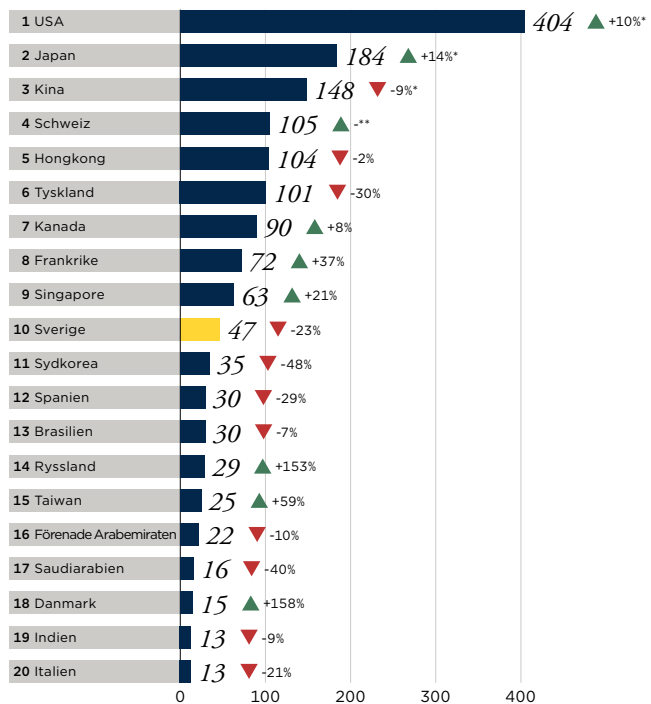
Trots att Asien har seglat upp som den största marknaden för nya investeringar håller Europa ställningen som regionen med störst utländska direktinvesteringstillgångar. Europa har över tid dragit till sig 36 procent av tillgångarna, följt av Nordamerika med 31 procent och Asien med 25 procent.

De 20 största mottagarmarknaderna för utländska direktinvesteringar 2023 inbegrep representanter från alla världens regioner utom Afrika. USA var i vanlig ordning ohotad etta på listan med Kina på andra plats, tätt före Singapore. Sverige var med en placering på trettonde plats den fjärde största mottagarmarknaden för utländska direktinvesteringar i Europa efter Frankrike, Tyskland och Spanien.

Även listan över de 20 största avsändarmarknaderna för utländska direktinvesteringar visar på en bred ekonomisk geografi i investerarkretsen. Vid sidan av företag från USA, Japan och Kina var schweiziska, tyska, och kanadensiska företag betydande utlandsinvesterarare under 2023. Sverige hade även här en framskjuten position med en global tiondeplacering.

EUROPEISKA FÖRETAG VIKTIGA UTLANDSINVESTERARE

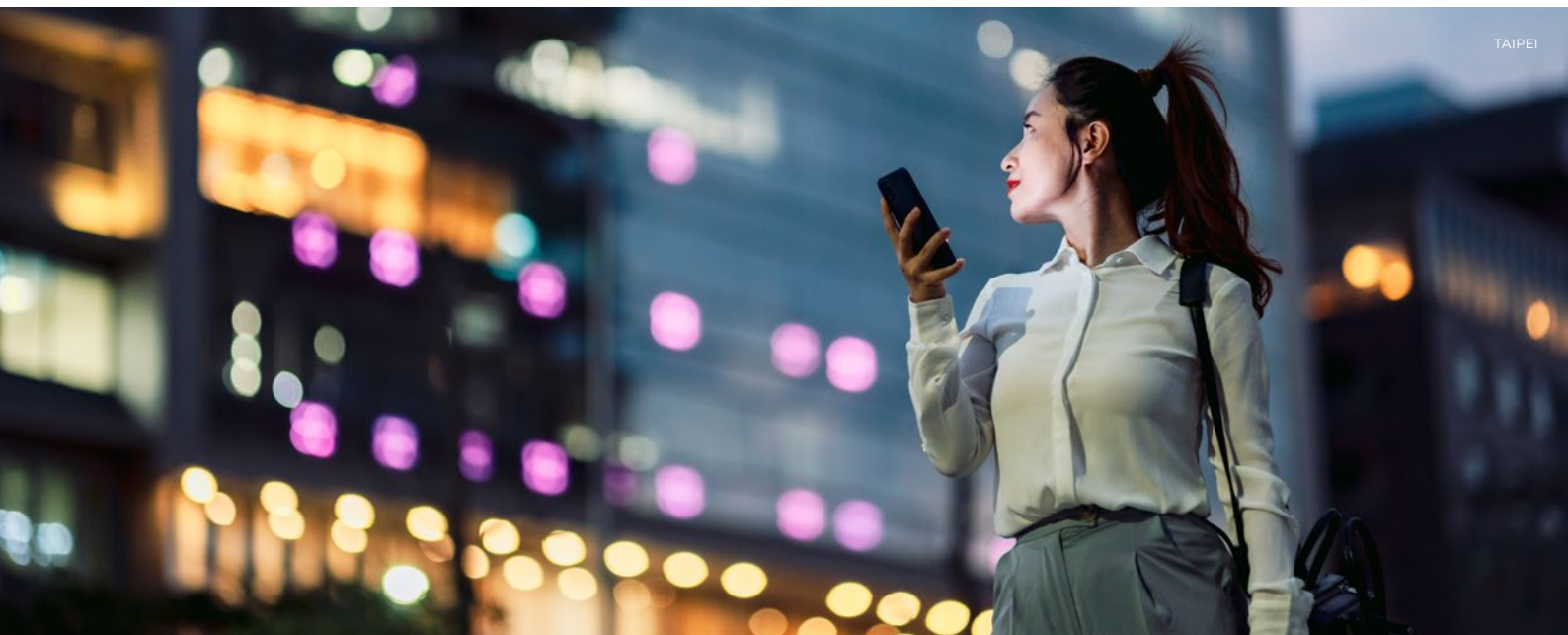
Topp 20 avsändarmarknader av FDI, utflöden i miljarder USD, 2023

* Förändringen i procent mellan 2022 och 2023.

** Schweiz noterade ett negativt utflöde på 74 miljarder USD 2022.

Källa: UNCTAD (2024)

UTLÄNDSKA DIREKT- INVESTERINGAR I SVERIGE

FJÄRDE PLATS I EUROPA

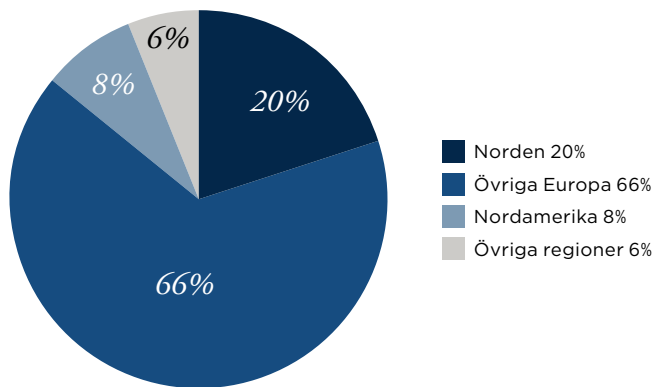
Sverige har sedan mitten av 1990-talet varit en betydande mottagarmarknad för utländska direktinvesteringar. Med EU-inträdet 1995, högre ekonomisk tillväxt än i stora delar av Europa och en period av omfattande avregleringar och privatiseringar av offentliga verksamheter ökade investerarnas intresse för Sverige. En öppen och transparent förvärvsmarknad gjorde framgångsrika svenska företag till eftertraktade uppköpsobjekt, särskilt i tider med en svag svensk krona. Över tid har ett stort antal svenska företag fått utländska ägare. Närmare 15 000 utländska företag sysselsätter idag 750 000 personer i Sverige.

De årsvisa utländska direktinvesteringarna i Sverige har historiskt fluktuerat i takt med konjunkturläget, men de senaste åren har Sverige gått emot strömmen och noterat stora utländska investeringar även då Europa som helhet har gått svagt.

De utländska direktinvesteringarna i Sverige uppgick preliminärt till den historiskt höga noteringen 322 miljarder kr 2023, vilket är en nedgång med 34 procent från rekordåret 2022, men ändå mer än dubbelt så mycket som årsgenomsnittet på 140 miljarder kr för perioden 2004 till 2023. Som nämnts ovan i avsnittet *Internationella direktinvesteringar* var Sverige därmed den fjärde största marknaden i Europa för utländska investeringar under fjolåret och på en

EUROPEISKA FÖRETAG DOMINERAR

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige, fördelning per avsändarregion i procent, 2022

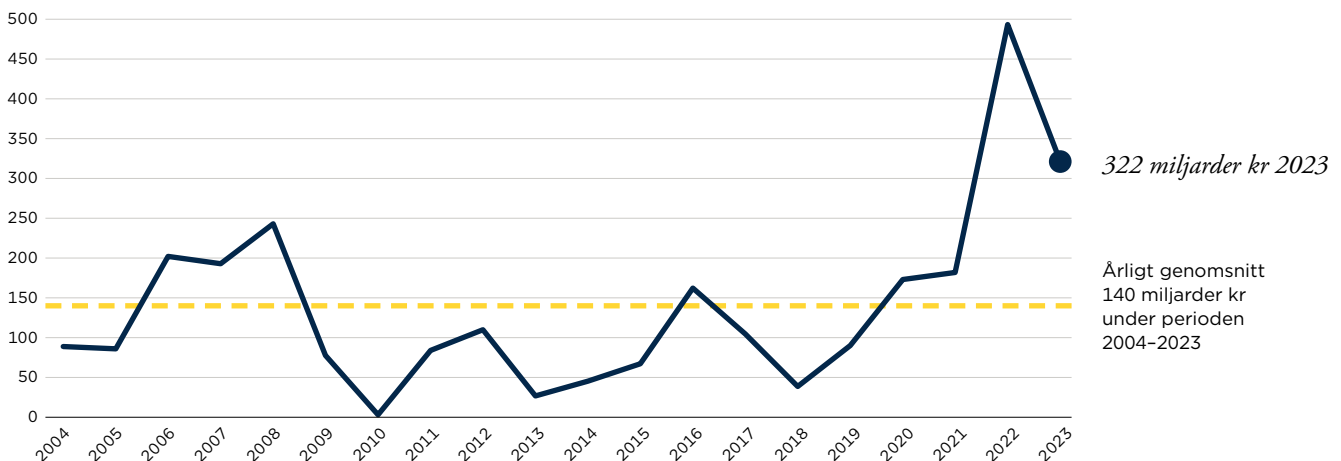

Not: De utländska direktinvesteringstillgångarna i Sverige ökade med 904 miljarder kr den senaste treårsperioden, från 3 270 miljarder kr 2019 till 4 174 miljarder kr 2022. Det innebär en genomsnittlig årlig ökning på 8 procent.
Källa: SCB (2024)

trettonde plats globalt. Det ska understrykas att underlaget för att slutligt fastställa beloppet för fjolårets utländska direktinvesteringar i Sverige inte är färdigställt och delvis bygger på SCB:s prognos för företagets återinvesterade vinstmedel. Beloppet kan därför komma att revideras.

FORTSATT HÖG NIVÅ PÅ FDI TILL SVERIGE

Utländska direktinvesteringar i Sverige, årliga inflöden i miljarder kr, 2004–2023

Källa: SCB (2024)

SÄRSTÄLLNING FÖR EUROPEISKA FÖRETAG

De utländska direktinvesteringstillgångarna i Sverige uppgick till 4 174 miljarder kr 2022, året för den senast tillgängliga utfallsiffran. Det är framför allt företag med säte i de nordiska grannländerna och i andra europeiska länder som är närvarande i Sverige, där brittiska företag med 608 miljarder kr i tillgångar intar förstaplatsen. Tillsammans svarar europeiska företag för 86 procent av de utländska tillgångarna. Företag med juridisk hemvist i Luxemburg och Nederländerna är i statistiken stora investerare, men i många fall finns det kontrollerande moderbolaget någon

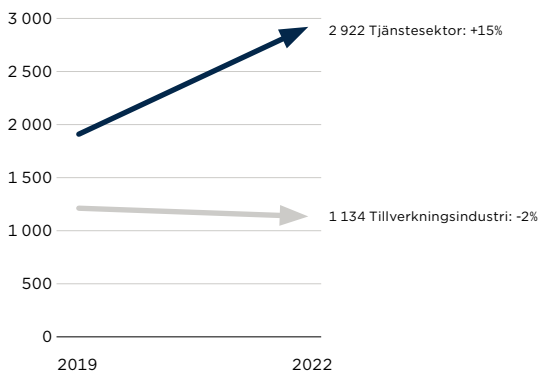
annanstans, ibland till och med i Sverige.

De utländska direktinvesteringstillgångarna fördelas till 72 procent på tjänstesektorn och 28 procent på tillverkningsindustrin. Fördelningen har över tid resulterat i en allt större andel för tjänstesektorn.

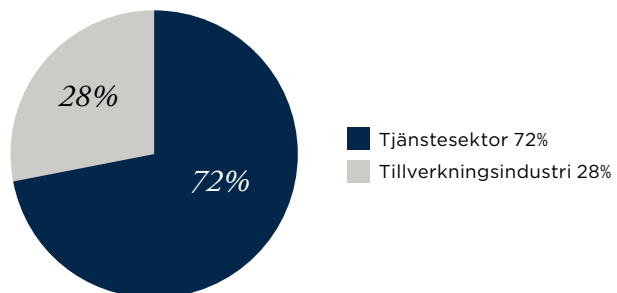
Tillgångarna i tjänstesektorn uppgick till 2 922 miljarder kr, med stora utländska investeringar inom främst finans och försäkring, affärstjänster och fastigheter. Tillgångarna i tillverkningsindustrin uppgick till 1 134 miljarder kr. Där har utländska företag gjort de största investeringarna i kemi och läkemedel, med ett betydande gap i investeringsvolym till de nästföljande branscherna trä och papper samt metall och maskiner.

INVESTERARNA INRIKTADE MOT TJÄNSTESEKTORN

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige, fördelning per sektor, miljarder kr och genomsnittlig årlig förändring i procent, 2019-2022

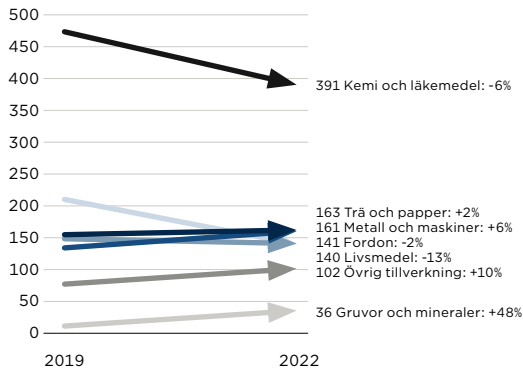
Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige, fördelning per sektor i procent, 2022

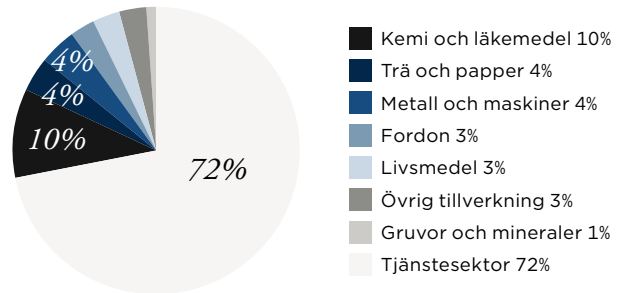
Not: I totalen om 4 174 miljarder kr 2022 ingår även ej branschfördelade tillgångar på 118 miljarder kr. Dessa tillgångar tas inte med i sammanställningarna ovan.
Källa: SCB (2024)

VÄXANDE INTRESSE FÖR GRUVINDUSTRIN

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige, fördelning per bransch, miljarder kr och genomsnittlig årlig förändring i procent, 2019-2022

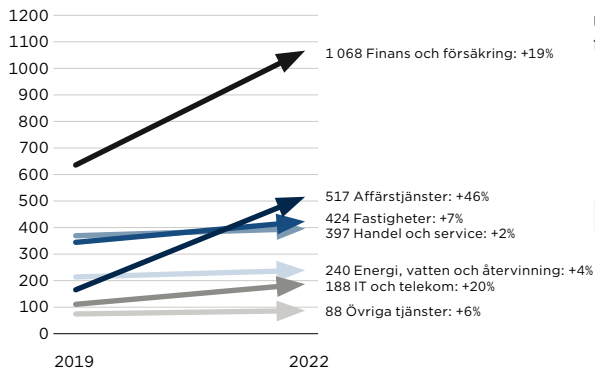

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige, fördelning per bransch i procent, 2022

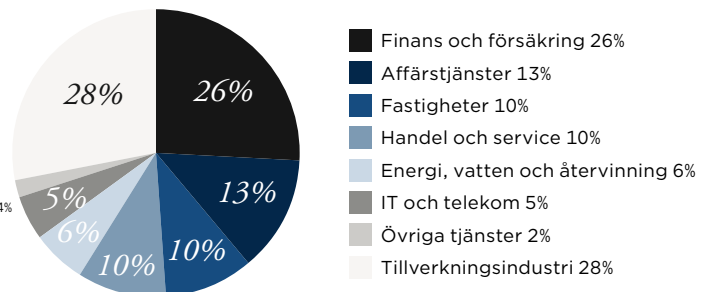

SNABB ÖKNING INOM FINANS OCH FÖRSÄKRING, AFFÄRSTJÄNSTER OCH FASTIGHETER

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige, fördelning per bransch, miljarder kr och genomsnittlig årlig förändring i procent, 2019-2022

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige, fördelning per bransch i procent, 2022

Not: I totalen om 4 174 miljarder kr 2022 ingår även ej branschfördelade tillgångar på 118 miljarder kr. Dessa tillgångar tas inte med i sammanställningarna ovan.
Källa: SCB (2024)

INVESTERINGSPROJEKT I SVERIGE OCH EU

LITEN NÄRVARO AV KINESISKA FÖRETAG

Utöver centralbanker och nationella statistikorgan finns ett antal internationellt verksamma konsultföretag som med egna databaser ger en ofullständig men ändå kompletterande, mer affärsnära bild av företagens utlandsinvesteringar. I motsats till den nationella statistiken över utländska direktinvesteringar, som utgör en del av underlaget för betalningsbalansen, identifierar databaserna enskilda företag och gjorda investeringar och har därmed större relevans för investeringsfrämjande organisationer som Business Sweden.

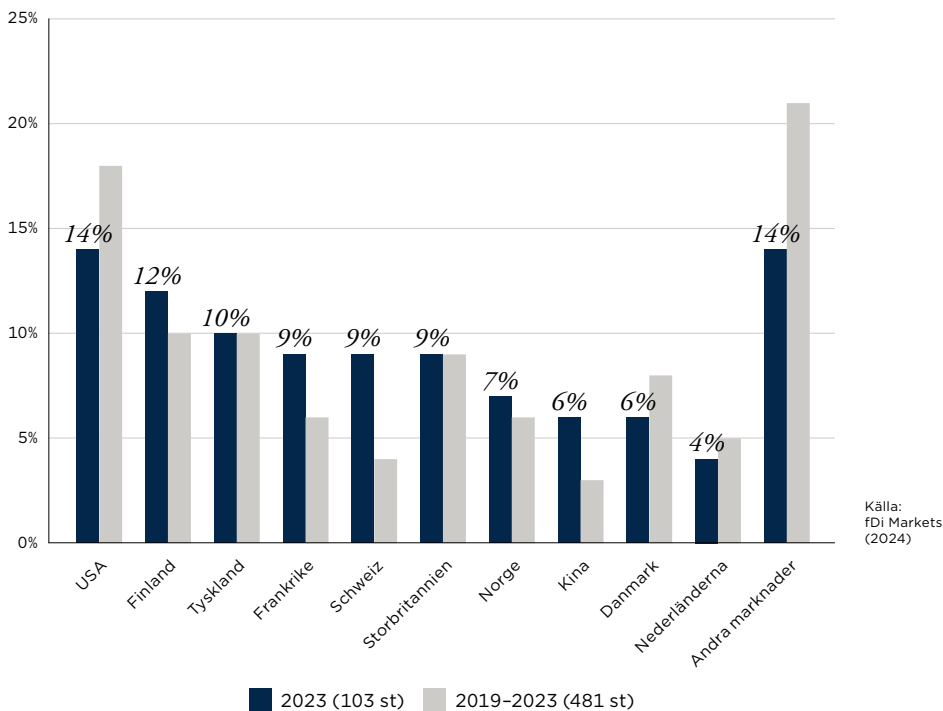
En genomgång av data från Financial Times databas fDi Markets, som har global täckning, visar att Sverige var mottagarmarknad för totalt 103 FDI-projekt under 2023, vilket motsvarar 2 procent av projekten i EU. Sveriges investeringsprofil liknar EU:s som helhet med amerikanska

företag som storinvesterare, men med större inslag av nordiska investerare och en högre andel för kinesiska företag. En branschjämförelse visar att Sverige har en påtagligt större andel projekt inom affärstjänster och något starkare investeringsprofil inom miljöteknologi (*Cleantech*) än EU som helhet. Sverige har däremot en jämförelsevis mindre andel projekt inom forskning och utveckling.

EU tog emot knappt 30 procent av antalet nyetableringar och expansionsinvesteringar som företag genomförde globalt på sina respektive utlandsmarknader under 2023. I EU var Tyskland den största mottagarmarknaden med 22 procent av de utländska projekten, följt av Spanien och Frankrike med 13 respektive 11 procent. Med avseende på avsändarmarknader för FDI-projekt till EU är spridningen stor. Hela 33 procent av FDI-projekten härrörde från företag utanför topp 10-marknaderna under 2023.

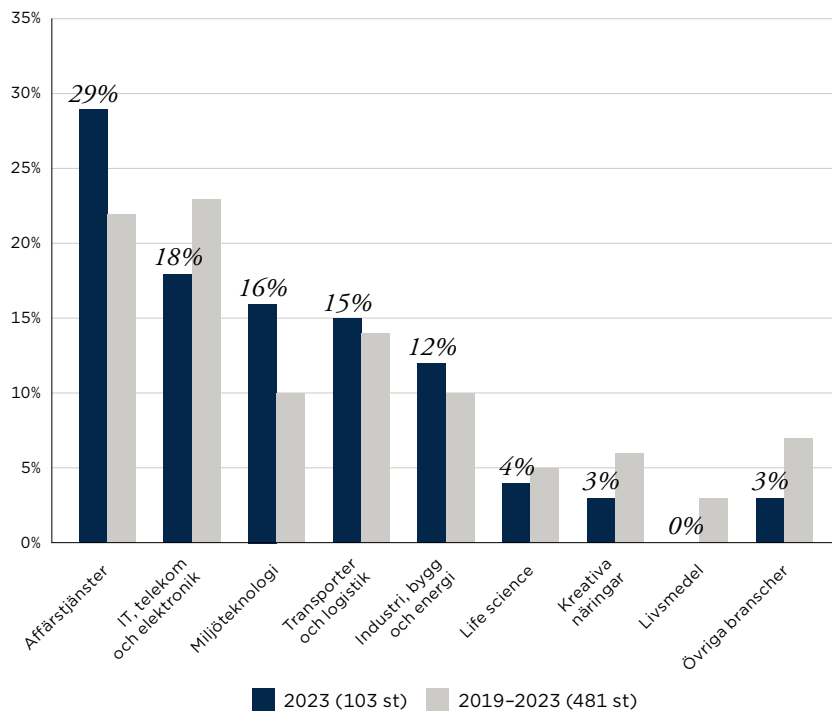
AMERIKANSKA FÖRETAG I TOPP INOM FDI-PROJEKT TILL SVERIGE

FDI-projekt till Sverige per avsändarmarknad, andelar i procent 2023 samt 2019-2023

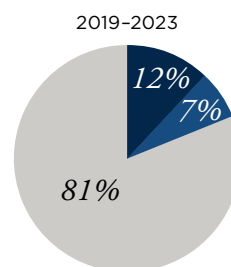
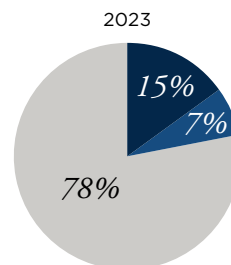

STOR ANDEL FDI-PROJEKT INOM AFFÄRSTJÄNSTER TILL SVERIGE

FDI-projekt till Sverige per bransch och verksamhet, andelar i procent 2023 samt 2019-2023

Typ av verksamhet, andelar i procent

Källa: fDi Markets (2024)

- Tillverkning
- FoU
- Annan verksamhet

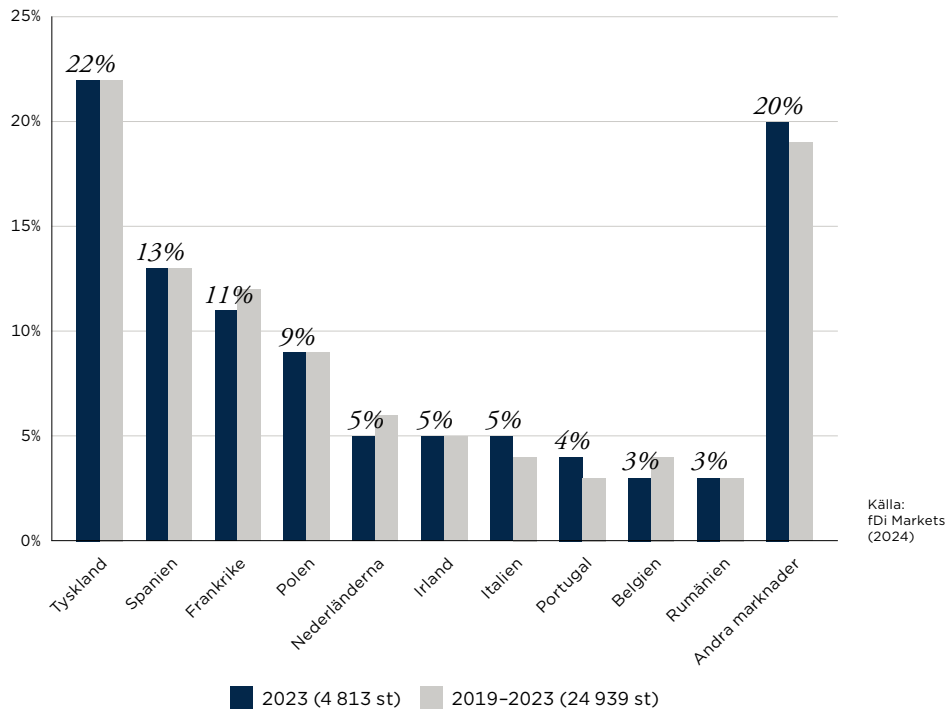
Genomgången visar också att amerikanska företag stod för 16 procent av antalet FDI-projekt i EU under 2023, vilket är en noterbar tillbakagång från tidigare år. Tyska, brittiska och franska företag svarade tillsammans för en fjärdedel av projekten, medan kinesiska och japanska företag stod för mer blygsamma 4 respektive 3 procent. Nästan

en femtedel av FDI-projekten i EU gjordes inom transporter och logistik, följt av ungefär lika stora andelar inom IT, telekom och elektronik samt inom affärstjänster. Av de totalt cirka 4 800 FDI-projekten utgjordes 14 procent av investeringar inom tillverkning och 9 procent inom forskning och utveckling.

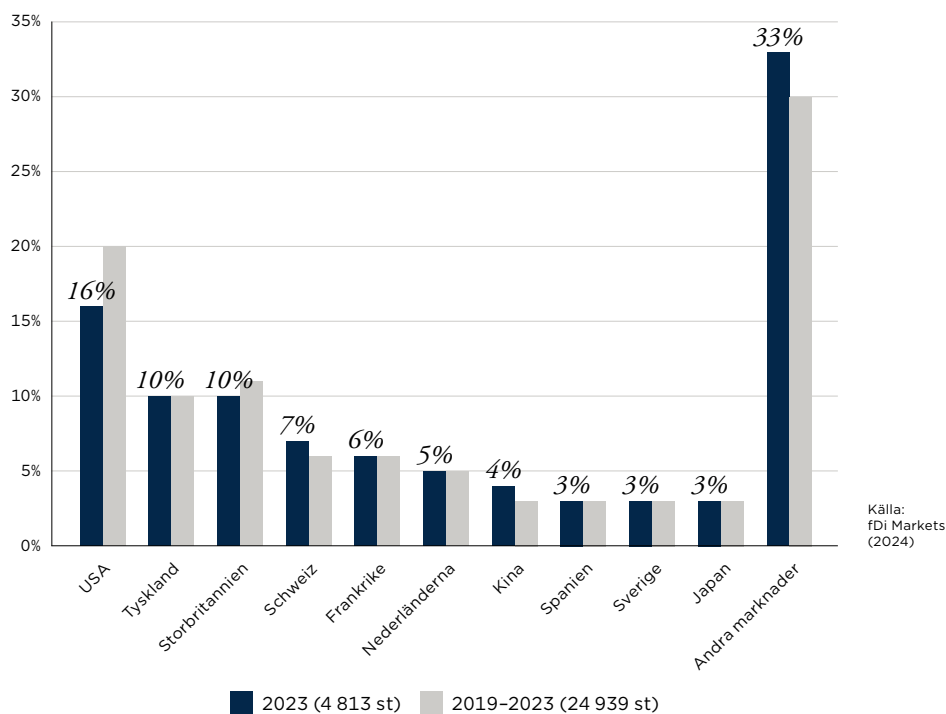
TYSKLAND STÖRSTA MOTTAGARMARKNAD FÖR FDI-PROJEKT I EU

FDI-projekt till EU per mottagarmarknad, andelar i procent 2023 samt 2019-2023

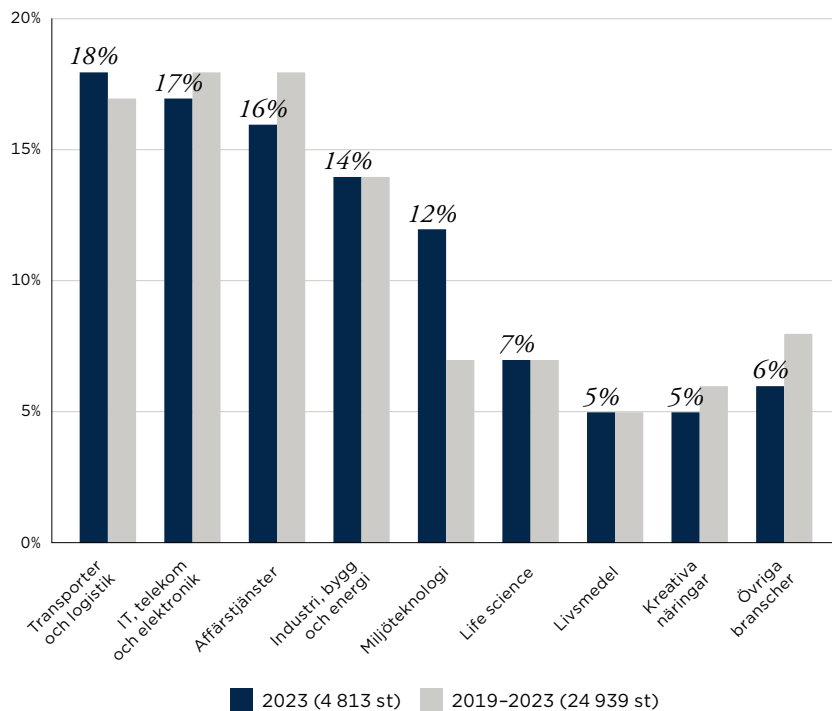
FÖRETAG FRÅN MÅNGA MARKNADER SATSAR MED FDI-PROJEKT I EU

FDI-projekt till EU per avsändarmarknad, andelar i procent 2023 samt 2019-2023

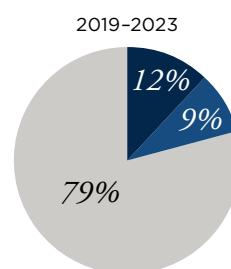
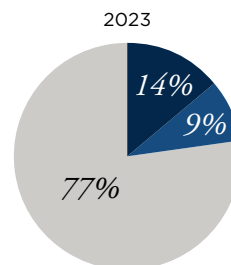

UPPSTUDS FÖR FDI-PROJEKT INOM MILJÖTEKNOLOGI TILL EU 2023

FDI-projekt till EU per bransch och verksamhet, andelar i procent 2023 samt 2019-2023

Typ av verksamhet, andelar i procent

Källa: fDi Markets (2024)

- Tillverkning
- FoU
- Annat verksamhet

FRAMTIDSUTSIKTER

Den pågående avmattningen i världsekonomin och osäkra ekonomiska utsikter i kombination med ökade geopolitiska spänningar talar inte för något uppsving i de internationella direktinvesteringarna under 2024.

Utöver den ekonomiska utvecklingen lyfter Business Swedens framtidsspaning fram nedanstående sju faktorer som kommer att påverka de internationella direktinvesteringarna och utländska investeringar i Sverige de närmaste tre åren.

1 Klimatomställningen. Industriföretagens orientering mot ökad användning av miljövänlig el och koldioxidneutral tillverkning kräver stora nyinvesteringar, inte minst i energisektorn. Detta tillsammans med omfattande offentliga stödpaket och satsningar på klimatomställning och infrastruktur i bland annat USA och Europa kan ge möjligheter för utländska investerare. Men USA:s klimatsatsning *Inflation Reduction Act* har kritiserats av EU och andra länder för att ensidigt gynna amerikanska företag.

2 Industripolitiken. De pågående industripolitiska satsningarna i USA och Europa kan bidra till att företagen prioriterar verksamheten på hemmamarknaden. Satsningarna ger företagen incitament till viss hemtagning av produktion och därmed reducerad utlandsnärvaro. På båda sidor Atlanten görs särskilda ansträngningar för att växa en inhemsk halvlederindustri, medan Kina fortsätter uppbyggnaden av egna leverantörskedjor för prioriterade sektorer.

3 Naturresurserna. Ökande global efterfrågan på kritiska råvaror, inklusive sällsynta jordartsmetaller, kräver satsningar i gruvindustrin och metallindustrin, med möjligheter även för utländska investeringar.

4 Regionaliseringen. Kund- och marknadsrelationer, automatisering, riskhantering samt i stigande grad miljöhänsyn driver på en fortsatt regionalisering av industriföretagens produktion och handel, koncentrerad till de tre stora produktionsregionerna Europa, Asien och Nordamerika. Företagen breddar basen av leverantörer för att minska sårbarheten vid kriser.

5 Tjänstesektorn. Parallellt med satsningarna på industrin ökar tjänsteorienteringen i näringslivet och den internationella handeln. Samtidigt som investeringar i tjänstesektorn är mindre kapitalintensiva kan företagsaffärer med högt värderade tjänsteföretag som förvävsobjekt lyfta beloppen för internationella direktinvesteringar.

6 De nya aktörerna. Internationaliseringen av utvecklingsländernas näringsliv fortgår och därmed framväxten av nya utlandsinvestorer, men ett svagare ekonomiskt läge på många hemmamarknader och försämrade geopolitiska utsikter har dämpat optimismen om en snabb utveckling.

7 Kina. Kinesiska företag fortsätter sin utlandsexpansion, främst på utvecklingsmarknader i det som idag benämns *Global South*, men hämmas av stramare nationella regler och nya granskningsförfaranden på utlandsmarknaden. Ny lagstiftning ökar möjligheterna för utländska företag att förvärva kinesiska företag, även om begränsningarna är fortsatt stora. Kinas eskalerande konflikt med USA och EU accelererar istället företagens omdisponering av sin marknadsnärvaro till en bredare krets av länder i Sydostasien och på andra utvecklingsmarknader.

Business Sweden har statens uppdrag att ansvara för det nationella investeringsfrämjandet. Verksamheten syftar till att attrahera och underlätta för utländska investeringar i Sverige och därmed bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet.

Detta avser nyetableringar, expansioner av befintliga utländska företag, strategiska partnerskap eller kapitalinvesteringar i svenska företag. I uppdraget ingår även att rapportera om investeringshinder och investeringsklimatet i Sverige.

APPENDIX

FLERA MOTIV FÖR UTLANDSETABLERING

De flesta företag världen över orienterar hela eller det mesta av sin verksamhet och försäljning mot hemmamarknaden, men en växande andel av företagen exporterar också sina varor och tjänster till utlandet. Därtill finns ytterligare en del företag som finner en begränsning i exportförsäljningen och ser ny affärspotential i en etablering på utlandsmarknaden med egna dotterbolag som kan utföra olika uppgifter. Dessa är oftast större resursstarka multinationella företag med förankring i utvecklade ekonomier i de tre stora produktionsregionerna Europa, Nordamerika och Asien.

De övergripande motiven bakom företagens utlandsetableringar är möjligheterna till ökade intäkter, sänkta kostnader och hantering av risker i verksamheten. Ett lokalt säljbolag kan stärka företagets varumärke och fördjupa affärsrelationen med utländska kunder. Ett utvecklingscenter kan placeras för att dra nytta av spetskompetensen hos forskare vid ett framstående universitet. En lokal tillverkningsanläggning kan ge mer träffsäker anpassning av företagets produkter till en viktig marknad. Etableringen kan minska ledtider och transportkostnader, eller säkra tillgången till förnybar energi, råvaror och andra material. Ett stort företagsförvärv kan expandera produktportföljen och ge försteg på en global spelplan. Förvärv av ett mindre bolag kan ge företaget tillgång till intressanta patent och innovationer.

Ofta spelar flera av motiven en roll i företagens etableringsbeslut, men de väger olika tungt i olika branscher och situationer, se till exempel Business Swedens rapport *Rätt plats för produktion* (2021).

NEDVÄXLING FÖR GLOBALISERINGEN

Med 1990-talet inleddes en gynnsam period för världshandeln och de internationella direktinvesteringarna. Slutförandet av den så kallade Uruguay-rundan i det nybildade WTO (World Trade Organization) resulterade i en bred nedmontering av handelshindren. Den politiska och ekonomiska integrationen i EU gick framåt. Efter det kalla krigets slut rådde närmast global konsensus om vikten av öppna marknader och ett attraktivt företagsklimat. Finansmarknaden avreglerades och expanderade. Världsmarknaden för varor och tjänster växte snabbt.

Nya vägar, järnvägsförbindelser, hamnar och flygplatser gav företagen förutsättningar att på ett smidigt sätt frakta gods och etablera sin verksamhet på framväxande marknader, där Kina och länderna i Sydostasien snart fick huvudrollerna. Företagen fick möjligheter att samordna sin internationella verksamhet med IT-baserade affärsstödsystem och telekommunikationer, och att finansiera sina investeringar på en successivt alltmer internationaliserad finansmarknad.

En första topp i utvecklingen av de internationella direktinvesteringarna nåddes år 2000. Uppgången punkterades av en kris i IT- och telekomsektorn, den så kallade Dotcom-kraschen, som medförde en kraftig nedrevidering av många företags marknadsvärde och bidrog till ett försämrat konjunkturläge i främst USA och Europa.

Redan innan Kinas medlemskap i WTO 2001 hade landet varit föremål för en massiv etablering av amerikanska och europeiska företag, många med syftet att tillverka varor till låga kostnader och exportera till marknader i västvärlden. Under ytterligare något decennium var låga kostnader den viktigaste bestämningsfaktorn för industriföretagens lokalisering av sina tillverkningsanläggningar och leverantörsnätverk. Europeiska företag upptäckte Östeuropa, medan amerikanska företag gick till Mexiko.

Världshandelns snabba tillväxt under perioden är i mycket en spegling av hur allt större volymer av insatsvaror stegvis förädlades genom bearbetning vid anläggningar i många olika länder. Tillverkningens geografiska fragmentering och en våg av stora företagsförvärv bidrog till att en ny topp i de internationella direktinvesteringarna nåddes 2007.

Den globala finanskrisen medförde en dramatisk nedgång i världsekonomin. Företagen tvingades ompröva sina planer för internationell expansion. Finansieringsmöjligheterna försämrades då banker och andra finansiella aktörer under en längre tid omorienterade sig mot hemmamarknaden. Planerade företagsförvärv gick i stå. Nedgången för internationella direktinvesteringar blev ändå inte så djup, men det skulle dröja nästan ett decennium innan en ny rekordsiffra kunde noteras. I Europa bidrog finanskrisen till den påföljande europeiska skuldkrisen, med lägre tillväxt och pessimism i näringslivet.

Statistiken för den senaste femårsperioden visar, med avbrott för de två åren i störtdykningen och återhämtningen i samband med coronapandemin, en stegvis nedgång och utplanning av de internationella direktinvesteringarna samtidigt som marknaden för företagsförvärv har varit stabil och växande.

Nedväxlingen kan delvis bero på industriföretagens ökade orientering mot marknadsnära produktion, som minskar omfattningen av utlokalisering och fragmentering av tillverkningen på olika länder. Ett globalt politiskt uppsving för ekonomisk nationalism och offensiv industripolitik kan också spela viss roll, liksom de ökade geopolitiska spänningarna mellan inte minst USA och Kina. EU har infört ett granskningsförfarande av företagsaffärer (*investment screening*, som infördes av Sverige 1 december 2023) där utomeuropeiska företag är köpare, och lanserat en ny industripolitik som ska ge ökat industriellt oberoende. Amerikanska företag uppmantras att ta hem produktion från

utlandet, ofta benämnt *reshoring*. Kina satsar stort på att bygga egna leverantörskedjor och göra sig oberoende av utländsk kompetens, till exempel för tillverkning av avancerade kretskort (*microchips*).

En annan påverkansfaktor är att allt fler internationellt verksamma företag är rena tjänsteföretag. Deras produktion sker ofta lokalt och förutsätter inte nödvändigtvis stora investeringar. Internationella direktinvesteringar i kapitalkrävande verksamheter som till exempel processindustrin har fallit tillbaka under senare år.

Företagens utlandsetableringar kan också ha blivit mer svårångade i statistiken, bland annat i takt med de alltmer avancerade finansiella uppläggen vid till exempel företagsförvärv. Internationaliseringen av kapitalmarknaden har underlättat lokal finansiering, med lån och andra transaktioner som inte registreras som utländska direktinvesteringar. Olika former av affärssamarbeten och partnerskap har också vuxit fram som attraktiva alternativ till kapitalinvesteringar.

*We help Swedish companies grow global sales and
international companies invest and expand in Sweden.*

BUSINESS-SWEDEN.COM

BUSINESS SWEDEN Box 240, SE-101 24 Stockholm, Sweden
World Trade Center, Klarabergsviadukten 70
T +46 8 588 660 00 info@business-sweden.se
www.business-sweden.com